

Aan de gemeenteraad

Datum : 18 maart 2024
Zaaknummer : 4121601
Contactpersoon : M. Bencheikh / D. Hoitink
Telefoonnummer : 06 - 11843380

Onderwerp: Onderzoek 'Sporen slavernijverleden in Arnhem'

Geachte voorzitter en leden,

Met deze raadsbrief informeren wij u over het onderzoek 'Sporen van Slavernijverleden in Arnhem'. We hebben dit onderzoeksrapport op 18 maart 2024 in ontvangst genomen van het onderzoeksteam van Erfgoed Gelderland. Zij hebben in opdracht van de gemeente Arnhem sinds september 2022 onderzoek gedaan naar vragen als 'hoe was het bestuur van de stad Arnhem in koloniale ondernemingen en slavernij betrokken?' en 'welke mensen en huizen houden verband met het slavernijverleden in Arnhem?' In de raadsbrief '[Onderzoek slavernijverleden Arnhem](#)' informeerden wij u over de start van het onderzoek. We hebben opdracht gegeven voor dit onderzoek naar aanleiding van de eerder nagekomen toezegging [1047](#).

Het belang van onderzoek naar ons slavernijverleden

Wij vinden dat het nodig is om een beter beeld te krijgen van het slavernijverleden van Arnhem. Het is een onderdeel van onze gezamenlijke geschiedenis. We hebben met deze onderzoeksopdracht een onderbelicht aspect uit deze periode uitgelicht en willen daarmee recht doen aan alle gebeurtenissen die zich hebben afgespeeld. We willen stilstaan bij hoe dit verleden doorwerkt naar het heden. Ook het gemeentebestuur heeft een rol gespeeld in deze geschiedenis, we zijn ons hiervan bewust en willen hier kritisch naar kijken. Met dit onderzoek wordt de bestaande kennis over de Arnhemse geschiedenis verrijkt en willen we de tot nu toe ontbrekende informatie over het slavernijverleden bekend maken voor alle Arnhemmers. Zodat meer Arnhemmers stilstaan bij deze geschiedenis en hun kennis hierover vergroten.

De resultaten van het onderzoek

Als bijlage bij deze raadsbrief vindt u het rapport 'Sporen van Slavernijverleden in Arnhem' van Erfgoed Gelderland. De resultaten zijn gebaseerd op bronnen uit archieven, museumcollecties en privécollecties in Nederland en de voormalige koloniën. Hedendaagse verhalen komen voort uit persoonlijke verhalen van Arnhemmers.

Het rapport 'Sporen van Slavernijverleden in Arnhem' is een zeer uitgebreide weergave van hoe het slavernijverleden in Arnhem is terug te zien. Soms zijn die sporen fysiek zichtbaar in de stad. Soms zijn ze meer verborgen, in persoonlijke herinneringen of archiefcollecties.

Datum : 18 maart 2024
Zaaknummer : 4121601
Pagina : 2

In het rapport zijn die verschillende sporen zichtbaar gemaakt door de hoofdstukindeling: de betrokkenheid van stadsbestuurders, hoe Arnhemmers geprofitteerd hebben van het koloniale systeem, de aanwezigheid van voormalig tot slaaf gemaakten en hun nazaten in de stad, de Arnhemse publieke opinie, de overzeese aanwezigheid van Arnhemmers en sporen in collecties en archieven.

De onderzoekers constateren dat er in Arnhem relatief veel sporen zijn van slavernijverleden en het koloniale (handels)systeem. Dat is opvallend, omdat Arnhem geen eigen VOC- of WIC-afdeling had. Er zijn veel individuele Arnhemmers die materieel én immaterieel profijt hebben gehad uit koloniale slavernij. Niet iedere gulden werd direct verdiend met de koloniale handel, maar wel werd iedere verdiende gulden mogelijk gemaakt door koloniale slavernij.

Arnhem heeft veel zichtbare sporen die mogelijk zijn gemaakt door de slavernij. Denk aan de monumentale stadshuizen en landgoederen. In de Jansstraat was tot in de vorige eeuw een winkel voor 'koloniale waar'. Het meest zichtbaar zijn de vele stadsparken en landgoederen, zoals Warnsborn, Mariëndaal, Zypendaal, Sonsbeek, Gulden Bodem en Klarenbeek. Deze parken zijn voor een deel gefinancierd met inkomsten uit de koloniale handel. Daarnaast kende Arnhem een garnizoen, kazernes en landgoed Bronbeek, waardoor er ook een structurele band met het koloniale leger ontstond.

De Arnhemse betrokkenheid ging verder dan families die investeerden in koloniale handel en daar financieel gewin bij haalden. Arnhemse bestuurders waren al vanaf het begin persoonlijk én namens Arnhem direct betrokken bij en medeverantwoordelijk voor koloniaal en slavernijbeleid. Veel regentenfamilies waren investeerder of aandeelhouder van de VOC en de WIC.

Het is een indringend overzicht van hoe het koloniale systeem, waar slavernij onlosmakelijk mee verbonden was, overal in Arnhem is terug te vinden. Het advies van de onderzoekers is helder: maak de resultaten van dit onderzoek zo breed mogelijk bekend, zodat alle Arnhemmers daar kennis van kunnen nemen. En stimuleer de onderlinge dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking ervan voor alle inwoners van Arnhem. Ook adviseren zij die doorwerking bij huidige generaties verder te onderzoeken. Denk daarbij aan racisme, uitsluiting of trauma en heling. Daarnaast adviseren zij ook vervolgonderzoek naar hoe bestuurders precies betrokken waren bij het koloniale verleden en slavernij. Dat kan ook samen met andere steden in Gelderland.

Wij bedanken de onderzoekers voor de rijke informatie en kennis die zij hebben opgedaan, verzameld en gebundeld. We gaan de resultaten met interesse bestuderen en willen hier op passende wijze verder aandacht aan besteden.

Datum : 18 maart 2024
Zaaknummer : 4121601
Pagina : 3

Het vervolg na het onderzoek

Als college willen we hier een vervolg aan geven. We weten dat het verleden niet op zichzelf staat en doorwerkt tot op de dag van vandaag. Dat moeten we ons realiseren en daar moeten we ook rekenschap over afleggen. Samen met de stad gaan we bespreken en onderzoeken hoe we verder bouwen op dit rapport en de conclusies van de onderzoekers. Als college willen we niet zelf oordelen over het vervolg, dat willen we samen doen met nazaten van tot slaaf gemaakten. De koloniale slavenhandel maakt immers deel uit van onze gezamenlijke geschiedenis.

Naarmate het onderzoek vorderde, hebben we ook al gesprekken gevoerd met betrokken partijen over wijzen waarop we het Arnhemse slavernijverleden zichtbaar kunnen maken in de stad. Over deze ideeën en de behoefte in de stad gaan we graag met de stad zelf in gesprek. Op 18 maart 2024 hebben we met het Symposium 'Sporen van slavernijverleden in Arnhem' hiermee een start gemaakt.

Met de aanwezigen spraken we over de betekenis van het onderzoek en dachten we na over concrete vervolgstappen. We gaan na dit symposium in samenwerking met Rozet en Erfgoed Gelderland op verschillende plekken in de stad lezingen organiseren over het Arnhemse slavernijverleden en gesprekken faciliteren tussen inwoners over de betekenis van de onderzoeksresultaten en hoe verder bij dit verleden stil te staan.

In de begroting 2024 heeft uw raad € 100.000 beschikbaar gesteld voor een programma van activiteiten om bewustwording en kennis over het slavernijverleden naar aanleiding van dit onderzoek te vergroten.

We nodigen organisaties in de stad uit om in activiteiten, lessen, tentoonstellingen en programmeringen aandacht te besteden aan de Arnhemse sporen van slavernij. We wijzen hen hierbij op de subsidieregeling [Herdenking slavernijverleden en antiracisme](#). We willen het slavernijverleden op deze manier met en in de stad blijvend zichtbaar maken. We vertalen het onderzoeksrapport naar een toegankelijke en publieksvriendelijke uitgave.

Tegengaan van discriminatie en racisme

Het onderzoek 'Sporen slavernijverleden Arnhem' en het vervolg maken deel uit van onze aanpak tegengaan discriminatie en racisme. Samen met de partners in de werkgroep Arnhem tegen Racisme zetten we in op het terugdringen en voorkomen van discriminatie en racisme, de focus ligt hierbij in het bijzonder op het creëren van bewustwording bij jongeren. We staan sinds 2021 officieel stil bij de herdenking en viering van Ketikoti, een werkgroep werkt aan een passend (herdenkings)monument, nazaten van tot slaaf gemaakten kunnen ondersteuning ontvangen voor een naamswijziging, nazaten kunnen rekenen op begeleiding en zorg bij een naamsverandering en er is ondersteuning bij stamboomonderzoek. We werken ook aan diverse straatnamen (initiatiefvoorstel "[Diverse stad, diverse straatnamen](#)"), de werkgroep Arnhem tegen Racisme organiseert verschillende activiteiten in de stad en we organiseren kennisateliers voor professionals over bijvoorbeeld racisme, koloniaal verleden en etnisch profileren.

Datum : 18 maart 2024
Zaaknummer : 4121601
Pagina : 4

We houden uw raad op de hoogte over de voortgang van het vervolg via de reguliere verantwoordingscyclus.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

J.H. de Baas

A. Marcouch

Bijlage: Onderzoeksrapport 'Sporen van Slavernijverleden in Arnhem'